

drohung des niederländischen Raumes', en in dat geval, maar alleen dan, kon hij ook op civiel gebied maatregelen gelasten. De verwarring die hieruit aan Duitse kant ten tijde van de Februaristaking voortvloeide, zullen wij nog beschrijven.

Het gezag van de *Wehrmachtbefehlshaber* heeft zich nooit tot heel Nederland uitgestrekt: Zeeland aan weerszijden van de Wester-Schelde ressorteerde van meet af aan onder zijn ambtgenoot in België en de eilanden Ameland en Schiermonnikoog werden eerst in de zomer van '43 aan zijn gezagsgebied toegevoegd. In dat gezagsgebied werd zijn eigenlijke taak door de zorg voor het Duitse militaire apparaat gevormd: de huisvesting, de materiële verzorging (alleen voor het leger), en de medische en veterinaire dienst; de *Wehrmachtpropaganda* kwam er ook nog bij en, niet te vergeten: de militaire rechtspraak die zich tot Duitse militairen maar ook tot Nederlandse burgers uitstreckte en waarbij de *Wehrmachtbefehlshaber* vonnissen diende te bekrachtigen of te vernietigen en bovendien gratie kon verlenen. Hij kreeg in de lente van '42 een iets grotere militaire bevoegdheid toen hem de verantwoordelijkheid voor de kustverdediging toebedeeld werd. Op disciplinair gebied kon hij daarentegen niet rechtstreeks ingrijpen: insubordinaties, ook als zij tegen hem persoonlijk bedreven waren, kon hij alleen maar rapporteren. Misschien gaat dus zelfs de aanduiding 'garnizoenscommandant' iets te ver. Wel moest de *Wehrmachtbefehlshaber* zich, aldus de chef van zijn staf, door de onoverzichtelijke verhoudingen '*mit zeitraubendem Kleinkram befassen, wie z.B. mit den unausrottbaren Trunkenheitsdelikten der Marine in Rotterdam. Hier konnte er aber nicht einmal richtig durchgreifen, sondern solche Fälle nur monieren und Bestrafung verlangen.*'¹

Een krachtige en ijverige persoonlijkheid zou zich geen week in dergelijke omstandigheden geschikt hebben, maar de man die de functie van *Wehrmachtbefehlshaber* te vervullen kreeg, was nòch krachtig, nòch ijverig; een echte Nazi was hij wèl.

★

Friedrich Christiaan Christiansen was al zestig jaar toen hij zich met de hoge titel '*Wehrmachtbefehlshaber in den Niederlanden*' mocht sieren. In 1879 was hij geboren op het eiland Föhr dat voor de Sleeswijkse kust ligt. Hij stamde uit een geslacht van zeelieden en walvisvaarders. Nauwelijks van de lagere school

¹ H. von Wühlich: '*Aufgaben und Unterstellungsverhältnisse des Wehrmachtbefehlshabers i.d.N.*' (12 nov. 1946), *Het Proces Christiansen*, p. 232.